

Standardy Kvality a bezpečí pro poskytovatele zdravotních služeb- str. 1 - 8, přílohy 1., 2.

(ambulantní poskytovatel ZS)

Zákon o zdravotních službách (ZS) ukládá všem poskytovatelům ZS zavedení tzv. **Interního systému hodnocení kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb** (§ 47 odst. 3 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb.).

Minimální požadavky na zavedení tohoto systému uvádí Věstník č. 5/2012 MZ

Každý poskytovatel si určí sám parametry, které budou sledovány a vyhodnocovány. **Minimální standardy** musí každý poskytovatel ambulantních ZS začlenit, je povinen je sledovat a vyhodnocovat.

Vlastní interní hodnocení **nevede k auditu či certifikaci, zkoušení**. Jde jen o to, aby se ambulantní poskytovatel sám alespoň v minimálním předepsaném rozsahu snažil zabezpečit vybrané parametry a při poskytování zdravotních služeb usiloval o dosažení vytčených standardů. Jeho podstatou je sebekritické vyhodnocení všech oblastí poskytované péče a vyhledání nejslabších míst. Základem sebehodnocení je zachování objektivnosti v sebekritičnosti, kontinuita a sledování dynamiky vývoje.

Minimální požadavky (standardy):

Standard č. 1

Bezpečnost při **používání přípravků** s vyšší mírou rizikovosti.

Standard č. 2

Zavedení optimálních postupů **hygieny rukou** při poskytování zdravotní péče. Dezinfekce rukou **před** kontaktem s pacientem a **bezprostředně po něm** je účinným prostředkem prevence přenosu infekcí. Jedná se o nejefektivnější cestu k celkovému snížení výskytu infekcí a snížení nákladů na jejich léčbu.

Cílem standardu:

je zavést optimální postupy hygieny rukou při poskytování zdravotní péče a **zajistit** vybavenost pracovišť dezinfekčními přípravky k zajištění hygieny rukou.

Standard je splněn, jestliže poskytovatel:

má zajištěné **vstupní školení** všech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků zdravotnického zařízení v oblasti **hygieny rukou**

má zajištěnou **vybavenost** každého umyvadla **hygienickými potřebami, dezinfekčními přípravky a schématem správného mytí rukou** zejména na exponovaných místech např. vyšetřovnách, převazovnách atd.

Standard č. 3

Řešení neodkladných stavů

Cílem standardu je:

1. zajistit funkčnost pomůcek pro řešení neodkladných stavů a proškolení všech pracovníků v poskytování první pomoci a řešení neodkladných stavů, a to minimálně na základní úrovni
2. stanovit frekvenci kontrol funkčnosti pomůcek pro řešení neodkladných stavů, expirace léčivých přípravků, včetně způsobu dokumentace provedených kontrol tohoto vybavení
3. označit na viditelném místě čísla linek tísňového volání (155, 112, 150, 158).

Standard je splněn, jestliže poskytovatel:

- má zajištěné pravidelné kontroly funkčnosti pomůcek pro řešení neodkladných stavů včetně expirací léčivých přípravků se zápisy o provedených kontrolách
- má zpracovaný periodický plán proškolení všech pracovníků v poskytování první pomoci a v řešení neodkladných stavů minimálně na základní úrovni
- má zajištěné toto proškolení minimálně jednou ročně
- má zajištěno, že proškolení je v souladu s aktuálními doporučeními
- má zaveden systém přivolání odborné pomoci a **viditelně označené linky** pro tísňová volání (**155, 112, 150, 158**)

Hodnocení1

SPLNĚNO - poskytovatel má zaveden požadující systém nebo proces.

NESPLNĚNO - poskytovatel nemá požadovaný systém/proces vypracován ani zaveden.

NEHODNOCENO - vzhledem ke specifičnosti poskytovatele zdravotní péče nelze požadovaný systém/proces hodnotit

Z výsledků sebehodnocení poskytovatel určí oblasti, v nichž si zdravotnické zařízení vede dobře a ty oblasti, které by bylo třeba zlepšit a které nesplňuje vůbec. Na základě těchto informací by měl být vypracován plán, který bude tyto problémy řešit. Je důležité, aby naplánované aktivity byly přiřazeny k místním prioritám, cílům a k dostupným zdrojům poskytovatele.

22.2.2015 zpracovala PaedDr.et Bc. Eva Stryková

Zdroj: Věstník Ministerstva zdravotnictví (č. 5/2012), Zákon o zdravotních službách 372/2012

Standardy Kvality a bezpečí pro poskytovatele zdravotních služeb-

Příloha č.1

Technika mytí rukou dle ČSN EN 1500

Zahrnuje následující pohyby- každý pohyb je třeba opakovat **pětkrát**:

- dozadu a dopředu dlaněmi k sobě
- pravou dlaní přes levý hřbet
- levou dlaní přes pravý hřbet
- dlaně proti sobě s propletenými/ zaklesnutými/ prsty
- sevřít hřbetní strany prstů do opačné dlaně
- otáčením mnout pravý palec v sevření levé dlaně
- otáčením mnout levý palec sevřený v pravé dlaní
- otáčením mnout sevřené špičky prstů pravé ruky v dlaní levé ruky
- otáčením mnout sevřené špičky prstů levé ruky v dlaní pravé ruky.

22.2.2015 zpracovala PaedDr.et Bc. Eva Stryková

Zdroj: Věstník Ministerstva zdravotnictví (č. 5/2012), Zákon o zdravotních službách 372/2012

Standardy Kvality a bezpečí pro poskytovatele zdravotních služeb-

Příloha č. 2

HYGIENA RUKOU PŘI POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍ PÉČE - výběr

➤ POJMY, DEFINICE A ZKRATKY

Alkoholový dezinfekční přípravek na ruce: forma přípravku: tekutá, gelová nebo pěnová, určen k aplikaci na ruce, obsahuje alkohol jako účinnou látku k inaktivaci mikroorganismů a/nebo dočasnému potlačení jejich růstu.

Antiseptikum: antimikrobiální látka inaktivující mikroorganismy nebo potlačující jejich růst, která se používá pro ošetření pokožky a sliznic.

Biocidní přípravek: Biocidním přípravkem je účinná látka nebo přípravek obsahující jednu nebo více účinných látek určený k hubení, odpuzování, zneškodňování, zabránění účinku nebo dosažení jiného regulačního účinku na jakýkoliv škodlivý organismus chemickým nebo biologickým způsobem; Používají se označené dezinfekční přípravky pro účely tohoto předpisu.

Compliance- sledování správného provádění hygieny rukou při poskytování péče: dodržování jednotlivých indikací a postupů v souladu s předpisy ČSN, EN, ISO, národními předpisy a ověřenými doporučeními k praktickému zabezpečení hygieny rukou.

Dávkovač: zařízení, které zaručuje konstantní dávku dezinfekčního přípravku.

Detergent: povrchově aktivní látka s čistícím účinkem.

Dezinfekce rukou: aplikace dezinfekčního přípravku na ruce s cílem omezit nebo potlačit růst mikroorganismů bez potřeby zdroje vody, oplachu a osušení rukou.

Hygienu rukou: obecný pojem zahrnující jakoukoli činnost spojenou s očištěnou rukou.

Hygienická dezinfekce rukou: redukce množství tranzientní / přechodné mikroflóry z pokožky rukou bez nutné účinnosti na rezidentní / stálou mikroflóru pokožky, s cílem přerušit cesty přenosu mikroorganismů.

Hygienické mytí rukou: odstranění nečistoty a snížení množství tranzientní / přechodné mikroflóry bez nutné účinnosti na rezidentní / stálou mikroflóru pokožky, mycími přípravky.

Chirurgická dezinfekce rukou: redukce množství přechodné / tranzientní i stálé / rezidentní mikroflóry na pokožce rukou a předloktí.

Mytí rukou: mytí rukou mýdlem - mechanické odstranění viditelné nečistoty a částečně přechodné mikroflóry z pokožky rukou.

Místo poskytování zdravotní péče: pojem spojený s vymezením klíčových situací pro hygienu rukou. Odpovídá místu, kde se společně vyskytují tři prvky: pacient, zdravotník a činnost zahrnující kontakt s pacientem (v zóně pacienta). Je požadováno, aby dezinfekční přípravky (alkoholová dezinfekce rukou) byly snadno dosažitelné, bez nutnosti opuštění zóny pacienta.

Mýdlo: detergent neobsahující žádné látky s antimikrobním účinkem.

Oblast nemocničního prostředí: zahrnuje všechny povrchy zdravotnického zařízení, které se nacházejí mimo zónu pacienta. Zahrnuje ostatní pacienty a jejich zóny a veškeré nemocniční prostředí. Je charakterizována přítomností celé řady různých mikroorganismů včetně multirezistentních mikroorganismů.

Odpad ze zdravotnických zařízení (kód druhu odpadu 180103): odpady, na jejichž sběr a odstraňování jsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce.

Péče o ruce: činnosti snižující riziko poškození nebo podráždění pokožky.

Používání rukavic – Ochranné osobní prostředky: rukavice jsou osobním ochranným pracovním prostředkem.

Rezidentní (stálá) mikroflóra kůže: mikroorganismy vyskytující se v hlubších vrstvách epidermis, ve vývodech potních mazových žláz, okolí nehtů a na povrchu kůže.

Tranzientní (přechodná) mikroflóra kůže: mikroorganismy kolonizující povrch kůže rukou; jejich množství a poměr je odrazem mikrobiálního zatížení prostředí a charakteru vykonávané práce.

Zóna pacienta: zahrnuje konkrétního pacienta a jeho bezprostřední okolí.

Konkrétně zahrnuje: pacientovu intaktní pokožku, všechny neživé objekty, kterých se pacient dotýká nebo jsou s ním v přímém fyzickém kontaktu (např. zábrany, stolek, lůžkoviny, židle, infuzní sety, monitory, ovládací prvky a další zdravotnické vybavení).

➤ Zkratky

ČSN – česká státní norma

EN – evropská norma

WHO – World Health Organization – Světová zdravotnická organizace

➤ HYGIENA RUKOU PŘI POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍ PÉČE

Indikace pro hygienu rukou

A. Mytí rukou mýdlem a vodou vždy při viditelném znečištění a po použití toalety apod. Mytí rukou mýdlem a vodou je jediným způsobem dekontaminace při podezření nebo průkazu expozice potenciálním sporulujícím patogenům, včetně případů epidemie vyvolané *Clostridium diffi - cile*.

B. Hygienická dezinfekce rukou ve všech ostatních klinických situacích popsaných v níže uvedených

položkách a) až g):

a) před kontaktem a po kontaktu s pacientem;

b) před manipulací s invazivními pomůckami, bez ohledu na to, zda se používají rukavice či nikoli;

c) po náhodném kontaktu s tělesnými tekutinami, exkrety, sliznicemi, porušenou pokožkou nebo

obvazy;

d) v případě ošetřování kontaminované části těla a následném přechodu na jinou část těla v průběhu

péče o jednoho pacienta;

e) po kontaktu s neživými povrchy a předměty (včetně zdravotnického vybavení) nacházejícími se

v bezprostředním okolí pacienta;

f) po sejmutí sterilních nebo nesterilních rukavic;

g) při bariérové ošetřovatelské technice.

Alkoholový dezinfekční přípravek je nejvhodnějším prostředkem dezinfekce na ruce bez viditelného

znečištění. Pokud není alkoholová dezinfekce vhodná, myjí se ruce mýdlem a vodou.

C. Hygiene rukou vždy před manipulací s léky a před přípravou jídla alkoholovým dezinfekčním prostředkem, v indikovaných případech mýdlem.

Pozn.

Mýdlo a alkoholový dezinfekční přípravek by neměly být používány současně.

Alkoholové přípravky se vždy aplikují na suché ruce.

➤ Techniky při hygieně rukou

Mytí rukou, **hygienické mytí rukou**

Prostředky a pomůcky:

- tekutý mycí přípravek z dávkovače, tekuté mýdlo apod.;
- tekoucí pitná a teplá voda;
- ručníky pro jedno použití uložené v krytém zásobníku.

Postup mytí rukou – ČSN EN 1499

- Navlhčit ruce vodou.
- Aplikovat dostatek mýdla na pokrytí celého povrchu rukou a s malým množstvím vody ho napěnit.

- Mýt ruce minimálně 30 vteřin.
- Opláchnout ruce tekoucí vodou.
- Ruce si pečlivě osušit ručníkem na jedno použití.
- Vyhybat se používání horké vody; opakované vystavování kůže horké vodě může zvýšit riziko poškození pokožky.

Hygienická dezinfekce rukou

v zóně pacienta v místě poskytované péče, indikace

Prostředky a pomůcky:

- alkoholový dezinfekční přípravek určený k hygienické dezinfekci rukou;
- dezinfekční přípravek v dávkovači s popisem přípravku, datem plnění a expirací (na stěně, na konstrukci lůžka, stolku pacienta);
- dezinfekční přípravky v individuálním (kapesním) balení.

V případě nutnosti (např. alergie) lze nahradit alkoholové dezinfekční přípravky i přípravky s jinou

účinnou látkou. Postup pro alkoholovou dezinfekci rukou a postup při aplikaci vodných roztoků

se významně odlišuje, u vodných roztoků se musí ruce ponořit na dobu stanovenou výrobcem,

obvykle po dobu 1 minuty. Postupy nelze kombinovat.

Postup pro hygienickou dezinfekci rukou - ČSN EN 1500

- Alkoholový dezinfekční přípravek vtírat na suchou pokožku v množství cca 3 ml po dobu minimálně 20 vteřin a vyšší nebo upravené národním předpisem.
- Ruce musí být po celou dobu trvání postupu dostatečně vlhké.
- Přípravek aplikovat na suchou pokožku rukou a nechat zcela zaschnout.
- Ruce neoplachovat ani neotírat.

Při správném provedení je hygienická dezinfekce rukou při běžném ošetrovatelském kontaktu

mezi jednotlivými pacienty šetrnější, účinnější a lépe tolerována než mytí rukou.

Mytí rukou před chirurgickou dezinfekcí rukou

Prostředky a pomůcky:

- tekutý mycí přípravek z dávkovače;
- tekoucí teplá voda z vodovodní baterie s ovládním bez přímého kontaktu prsty rukou;
- jednorázový kartáček – v případě potřeby pouze na lůžka nehtů – první chirurgické mytí;
- ručníky / roušky pro jedno použití uložené v krytém zásobníku.

Postup mytí rukou před chirurgickou dezinfekcí rukou

Je shodný s postupem pro mytí rukou po dobu 1 minuty rozšířený o mytí předloktí.

Jednorázový

kartáček používat na okolí nehtů, nehtové rýhy a špičky prstů jen v případě viditelného znečištění.

Chirurgická dezinfekce rukou

Vždy před zahájením operačního programu, mezi jednotlivými operacemi, při porušení celistvosti

nebo výměně rukavic během operace. V ambulantních zdravotnických provozech před započítím

invazivních výkonů.

Prostředky a pomůcky

- tekutý alkoholový nebo vhodný dezinfekční přípravek určený k chirurgické dezinfekci rukou v dávkovači s popisem přípravku, datem plnění a expirací.

Postup při chirurgické dezinfekci rukou - ČSN EN 12791

- Alkoholový dezinfekční přípravek vtírat v množství cca 10 ml po dobu stanovenou výrobcem nebo národním předpisem.
- Vtírat do suché pokožky rukou a předloktí opakovaně (směrem od špiček prstů k loktům, od špiček prstů do poloviny předloktí a od špiček prstů po zápěstí), do úplného zaschnutí.
- Ruce musí být vlhké po celou dobu expozice.
- Ruce neoplachovat ani neotírat.

Pozn.: Po skončení operačního programu ruce umýt teplou vodou a mýdlem a osušit.

Přípravky k mytí a dezinfekci rukou

Požadavky na mycí a dezinfekční prostředky na ruce musí splňovat zařazení dle platného právního předpisu:

- přípravky pro mytí rukou: musí vyhovovat ČSN EN 1499
- přípravky pro hygienickou dezinfekci rukou: musí vyhovovat ČSN EN 1500
- přípravky pro chirurgickou hygienu rukou: musí vyhovovat ČSN EN 12791

Dezinfekční přípravky musí být účinné, šetrné s obsahem zvlhčovací a péstící/regenerační složky, dobře aplikovatelné.

Mycí přípravky obsahující pouze detergent

Nemají dezinfekční účinek! nesnižují v požadované míře počty bakterií a virů při mytí rukou.

➤ Ochranné osobní prostředky-používání rukavic

Rukavice jsou osobní ochranný pracovní prostředek, které zajišťují mechanickou bariéru, která:

v snižuje riziko šíření mikroorganismů v nemocničním prostředí a riziko přenosu infekce zdrav. personálem

na pacienty a z pacientů na zdravotnický personál;

v snižuje riziko kontaminace rukou zdrav. personálu biologickým materiálem.

Používání rukavic:

- Rukavice navlékat až po dokonalém zaschnutí dezinfekčního přípravku.
- Jeden pár rukavic nelze používat pro péči o více než jednoho pacienta.
- Rukavice používat pouze v indikovaných případech, jinak se stávají významným rizikem pro přenos mikroorganismů.
- Jednorázové rukavice svlékat ihned po činnosti, pro kterou byly použity.
- Použité rukavice je třeba likvidovat jako nebezpečný odpad ze zdravotnických zařízení.
- Poškozené rukavice se nesmí používat.
- Rukavice neposkytují kompletní ochranu proti kontaminaci rukou, proto je po sejmutí rukavic

vždy nutné provést mytí rukou nebo hygienickou dezinfekci rukou podle indikací (bod 3.1.1).

- Používání rukavic nenahrazuje nutnost provádět hygienu rukou.

Typy používaných rukavic

Typy rukavic:

1. Vyšetřovací rukavice (nesterilní nebo sterilní).
2. Chirurgické sterilní rukavice se specifickými vlastnostmi (tloušťka, elasticita, pevnost).
3. Rukavice pro práci v jiném riziku než biologickém (chemoterapeutika, antiradiační), rukavice

pro práci s pomůckami, znečištěnými biologickým materiálem.

Výběr rukavic je závislý na charakteru činnosti.

Postupy a indikace pro používání rukavic

Při práci, která vyžaduje používání rukavic, musí rukavice poskytovat ochranu před rizikem, které

je s touto prací spojeno. Poškozené rukavice se nesmí používat.

Indikace k používání rukavic při poskytování péče (dle typu rukavic)

a) Indikace k použití vyšetřovacích rukavic:

Např.: vyšetřování fyziologicky nesterilních dutin (k úkonům bez rizika narušení celistvosti sliznic), kontakt s krví, sekrety a exkrekty, sliznicemi a neintaktní pokožkou; potenciální přítomnost

vysoce infekčních, nebezpečných nebo multirezistentních mikroorganismů; zavádění a odstraňování periferních venózních katétrů; odběr krve a dalšího biologického materiálu; rozpojování setů; vaginální vyšetření; odsávání endotracheální cévkou; koupel pacienta na lůžku.

Kontakt s prostředím pacienta: vyprazdňování emitních misek; manipulace a čištění použitých

nástrojů; manipulace s odpadem; při výměně lůžkovin; čištění rozlitých tělních tekutin.

b) Indikace použití sterilních rukavic: např.: provádění chirurgických výkonů; invazivní radiologické

výkony; zajišťování centrálních cévních vstupů (např. centrální venózní katetrizace);

výkony týkající se dutin (s výjimkou přirozeně nesterilních tělních dutin); příprava

parenterální

výživy a chemoterapeutických přípravků.

c) Není indikováno použití rukavic: např.: situace, kde není předpoklad expozice krví a tělními

tekutinami nebo kontaminované prostředí.

Kontakt s pacientem: měření krevního tlaku a pulzu; oblékání pacienta; transport pacienta;

péče o oči a uši (bez sekrece).

Kontakt v pracovním prostředí: používání telefonu; zápis do dokumentace; perorální podávání

léků; distribuce a sběr stravy; napojování na neinvazivní oxygenoterapii; manipulace s nábytkem.

Další aspekty hygieny rukou

Nošení šperků na rukou

Nošení prstenů a náramků na ruku není přípustné při všech činnostech spojených s přímým poskytováním péče pacientům (kde je prováděna chirurgická nebo hygienická dezinfekce rukou).

V operačních provozech nesmí nosit zdravotničtí pracovníci na ruku hodinky.

Úprava nehtů

Přirozené nehty musí být upravené, krátké a čisté. Úprava nehtů nesmí ohrožovat zdravotní stav

pacienta zejména s ohledem na možné šíření nemocničních nákaz a nesmí bránit poskytování

zdravotní péče v plném rozsahu. Tento požadavek se týká všech zdravotnických pracovníků, kteří

přímo poskytují péči pacientům. Takto udržované ruce jsou základem pro provádění účinné hygieny

rukou.

22.2.2015 zpracovala PaedDr.et Bc. Eva Stryková

Zdroj: Věstník Ministerstva zdravotnictví (č. 5/2012), Zákon o zdravotních službách 372/2012